

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 11/2 2022 s. 657-673, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

TÜRK VE SLAV İNANIŞLARI İLE GELENEKLERİNDE SİMGESEL DEĞER OLARAK "KIRMIZI"

Hakan SARAÇ*

Geliş Tarihi: Şubat, 2022

Kabul Tarihi: Mayıs, 2022

Öz

Tarihte insanın ilk olarak dikkatini ve ilgisini çeken unsurların başında renkler (kara, ak, kırmızı, yeşil, mavi vb.) gelir. Renkler kültür ikliminde asıl anlamlarından sıyrılarak bazen iyiliğin, uğurun, aşkın ve yaşamın bazen de kötülüğün, öfkenin ve ölümün simgesi olarak yeni anlam ve özellikler kazanırlar. Bu çalışmada, köklü ve zengin bir kültüre sahip Türk ve Slav inanışları ile halk geleneklerinde yer alan "kırmızı" rengin yüklendiği sembolik anlam ve özelliklerinin neler olduğu araştırıldı.

Tarihî kaynakların ve araştırma yazılarının incelenme neticesinde, ateş kültürüyle ilişkilendirilen "kırmızı" rengin Türklerin inanışlarında koruyucu, Slavlarınkinden ise koruyuculuğun yanı sıra iyileştirici özelliğe de sahip olduğu tespit edildi. Kanın rengi olan "kırmızı" Slav geleneklerinde güzelliğin, sağlıklı ve uzun bir ömrün simgesiyken Türk geleneklerinde ise sağlığın, canlılığın ve güzelliğin göstergesidir. Söz konusu iki kültürde de "kırmızı"nın sembolik anlamlarının çoğunlukla örtüştüğü fakat "kırmızı" renkle ilgili ritüel ve pratiklerin uygulanışında ise farklılıkların olduğu saptandı. Çalışmanın sonunda ise elde edilen bilgiler derlenerek birtakım değerlendirmelerde bulunuldu.

Anahtar Sözcükler: Kırmızı, renk, Türk ve Slav toplumları, sembol, kültür.

THE "RED" COLOR AS A SYMBOLIC VALUE IN TURKISH AND SLAVIC BELIEFS AND FOLK TRADITIONS

Abstract

Colors (black, white, red, green, blue, etc.) come first among the elements that first attracted the attention and interest of people in history. Colors get rid of their original meanings in the cultural climate and gain new meanings and features, sometimes as symbols of goodness, auspiciousness, love and life, and sometimes evil, anger and death. In this study, the symbolic meanings and characteristics of the color "red" which have a deep-rooted and rich culture in Turkish and Slavic beliefs were investigated.

As a result of the review of historical sources and research articles, it was found that the "red" color associated with the fire cult has a protective feature in the beliefs of the Turks and a protective as well as a healing feature in the beliefs of the Slavs. "Red", the color of blood, is a symbol of beauty, good health and long life in Slavic traditions, while in Turkish traditions it is an indicator of health, vitality and beauty. It was found that the symbolic meanings of red mostly coincide in the given two cultures; however, there are

* Dr. Öğr. Üyesi; Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü, h_sarac@anadolu.edu.tr

differences in the practice of rituals and other practices related to the color "red". At the end of the study, the information obtained was compiled and several evaluations were made.

Keywords: Red, color, Turkic and Slavic societies, symbol, culture.

Giriş

İnsanoğlu soyut düşünce ve idraki zor olan kavramları ifade etmek ya da daha belirgin hâle getirmek için sembolleri (simgeleri) kullanır. Selçuk Koca'nın (2010, s. 88) belirttiği gibi semboller maddi ve manevi olguların karşılanması, insan zihnindeki derin anlam ve ifadelerinin çağrıştırılması amacıyla kullanılırlar. Bu hususta insanların en çok başvurdukları yollardan biri de renk sembolizmidir. Çünkü renklerin estetik görünüşleri sayesinde insanlar soyut düşünce ve kavramları daha kolay ve daha hızlı algırlar. "Eski inanç sistemlerini taşıma kapasiteleri, sembolik anlam taşıma güçleri ve hatırdaki kalıcı olmaları dolayısıyla renkler ve onların adı olan sözcükler, bir milletin veya bir toplumun kültürel miraslarını aktarmada önemli bir role sahiptir" (Ekici, 2016, s. 103). Bu nedenle toplumların ulusal ve kültürel değerlerinin ifade edilmesinde ve onların nesilden nesle aktarımında renklerin rolü azımsanmayacak kadar çoktur.

Tarih boyunca siyasi, toplumsal ve kültürel gelişmelere bağlı olarak toplumlar renkleri farklı algılayıp yorumlamışlardır. Başka kültürlere mensup bireylerin farklı algısal davranışlara sahip oldukları ilk olarak renklerin algılanması konusunda ortaya çıkmıştır (Bodur, 2006, s. 82). Renklerin taşıdığı simgesel anlamlar kültürden kültüre değişiklik gösterir. Benzer duygu ve düşünceler farklı renk adlarıyla ifade edilir. Örneğin, birçok toplumda yasin ve ölümün simgesi siyahtır. Buna karşın, Japon kültüründe matemin ve ölümün rengi bilinenin aksine siyah değil beyazdır. Çin'in kültür tarihinde sarı renk imparatorluğun sembolüdür. Yalnızca Çin imparatoru sarı giyinirdi. İmparatorun birçok arması ile amblemi, hatta ünlü Çin ejderhası bile sarı idi. Türk düşüncesinde sarı renk sevilen bir renk değildir. Sarı renk Türklerde kötü ruhların, felaketlerin, kötülüğün ve hastalığın rengi olmuştur (Ögel, 1991, s. 479). Renkler farklı kültürlerde benzer şekillerde de yorumlanabilir. Mesela hem Türk hem de Slav kültüründe beyaz renk; iyiliğin, temizliğin, mutluluğun siyah renk ise kötülüğün, uğursuzluğun, acının ve ölümün sembolüdür. Nitekim renkler farklı kültürlerde aynı, aynı kültürde ise farklı anlamlara gelebilir. Bu nedenle renklerin farklı ve aynı coğrafyalarda taşıdığı anlamların incelenmesi toplumların ulusal-kültürel değerleri, hayata bakışı ve tabiatı algılayışının öğrenilmesi açısından oldukça önemlidir.

Renkler, toplumların kültür kodlarıdır. Kültürel birer sembol olan renkler oluşturdukları daire içerisinde bütünleştirme, kaynaştırma ve en önemlisi topluluğa yeni katılan bireyleri yetiştirme görevi üstlenirken daire dışındakilerle de farklılaşmayı, farklılığın farkına varmayı sağlar (Koca, 2010, s. 91). Böylelikle, renkler ortak geçmişe ve kültüre sahip olan bir toplumu bir arada tutarken aynı zamanda onları başka kültüre ait toplumlardan da ayırırır.

Toplumların kültürlerinde renklerin kazandığı sembolik anlam ve özelliklerin neredeyse tümü toplumların kozmolojik anlayışı, inanışı ve gelenekleriyle ilgilidir. Örneğin, Türklerdeki *al bayrak* kullanımı, Şamanist dönemdeki *Al Ruhunun* ateş tanrısı ve koruyucu ruh olarak kabul edilmesinden ileri gelmektedir (Ögel, 1991, s. 265). Akkaya'nın (2013, s. 529) belirttiği üzere, Türk renk sembolizminin temelinde kozmolojik dünya anlayışı yatar. Türkler dünyanın dört yönü ile merkezini göstermek için renklerden yararlanmıştır. Batıyı ak (=beyaz), doğuyu mavi (veya gök), kuzeyi kara (=siyah), güneyi kırmızı (kızıl, al) ve merkezi ise sarı ile ifade etmişlerdir (Genç, 2009, s. 4). Akdeniz'e batıdaki deniz, Karadeniz'e kuzeydeki deniz, Kızıl Deniz'e ise güneydeki deniz denilmesinin bu anlayışla doğrudan bir ilgisi vardır. Slavlarda ateş kültü kutsaldır ve ateşin

renge “kırmızı”dır. Slavların ritüellerinde ateşin önünde dualar yapılırdı ve ateş alevinin kötülükleri yok ettiğine inanılırdı. İnsanı nazardan ve kötülükten koruduğuna hatta onun hastalıklarını iyileştirdiğine inanılan *kırmızı ipliğin* (красная нить), *kırmızı kumaşın* (красное полотно) ve *kırmızı yumurtanın* (красное яйцо) Slav kültüründe ayrı bir yeri vardır.

Türk ve Slav toplumları köklü bir geçmişe ve eşsiz birer kültüre sahiptir. Yüzyıllardır süregelen siyasi, sosyal ve ekonomik yakınlaşmaya rağmen Türk ve Slav toplumları dil, din, ırk ve kültür açısından farklı kalabilmeyi başarmışlardır. Bu farklılığın Türk ve Slav toplumlarının renk geleneklerine de yansımış olabileceği fikri akıllara gelmektedir. Türk ve Slav toplumları aşklarını, sevinçlerini, hüznelerini ve coşkularını tarihin en eski dönemlerinden beri renklerle anlatmıştır. Buradan hareketle bu çalışmada, söz konusu toplumların inanışları ile halk geleneklerinde simgesel bir değer olarak “kırmızı” rengin oluşturduğu arka plan ortaya konulmaya çalışıldı. Sahip olduğu yoğunluk ve uyandırıcı etki nedeniyle “kırmızı” renk insan psikolojisi ve fizyolojisi üzerinde oldukça tesirlidir. Bu nedenle “kırmızı” renk insanın duygu ve düşüncelerinin ifade edildiği bir kültür sembolüdür. Örneğin şiddet, öfke, taşkınlık, savaş, şehvet, güç, saldırganlık, hırs gibi kavramlar “kırmızı”yla anlatılır. Tarihi süreç içinde Türkler de Slavlar da birtakım soyut düşünce ve kavramları “kırmızı” renkle ifadeyi tercih etmişlerdir. Bu bağlamda bu çalışmada simgesel bir değer olarak “kırmızı” rengin iki kültürde hangi duygu-düşünce ve kavramlara karşılık geldiği kültürel ve anlam bilimsel bakımdan ortaya konuldu.

Türklerin İnanışları ile Halk Geleneklerinde Kırmızı (al, kızıl)

Türklerin maddi ve manevi kültürlerinde renklerin yüklendiği anlam, imaj ve görevlerin sayısı azımsanmayacak kadar çoktur. Zira Türkler zaman içinde renklere yükledikleri ulusal ve kültürel özelliklerle onları millî ve manevi değerleri olarak kabul etmişlerdir.

Türklerin kültür tarihlerinde önem atfettiği beş ana renkten (kara, ak, yeşil/mavi, sarı) birisi de “kırmızı”dır. (Genç, 1997, s. 5). Türkçede “al” ve “kızıl” olmak üzere “kırmızı” renk adını karşılayan iki sözcük daha bulunur (Küçük, 2010, s. 188). Ögel’in (1991, s. 400-417) dediği gibi “kırmızı”nın Türklerde en yaygın kullanılan adı kızıldır. XI. yüzyıl Türk kaynaklarında “al” sözcüğü bir renk olarak değil bir bayrak adı olarak geçmektedir. “Kırmızı” sözcüğü eski Türkçede yoktur. XI. yüzyılda Türkçe ile kaleme alınan eserler ile XIV- XV. yüzyıllarda yazıya geçirildiği düşünülen Dede Korkut hikâyelerinde “Kırmızı” renge rastlanılmamıştır (Ögel, 1991, s. 417). İslamiyet’in kabulüyle Arapçadan Türkçeye girmiş olan “kırmızı” sözcüğü Türk halk inanışları, gelenekleri ve edebiyatındaki geniş kullanımıyla Türk kültürüne ve diline renklilik katmıştır. Dolayısıyla bir renk adı olarak “Kırmızı” Arapçadır. Bunun Türkçedeki karşılığı ise “al” ve “kızıl” kelimeleridir. Geçmiş çok eskilere dayanan “al” ve “kızıl”, Türk kültür tarihinde millî ve manevi birer değer kabul edilmiştir. Tarihî seyir içinde Türk inanışları ile geleneklerinde bu renklere siyasi, kültürel, toplumsal ve coğrafi gelişmelere bağlı olarak birtakım simgesel anlam ve özellikler yüklenmiştir. Şimdi “kırmızı”nın sembolik anlam ve özelliklerinin neler olduğuna bir göz atalım.

Türk kozmogonisinde dünyanın merkezi ile dört yönünü belirtmek için renklerden (ak, kara, yeşil (gök, mavi), sarı ve kırmızı) yararlanılmıştır. Türkler bu renkler arasında “kızıl” (“kırmızı”) rengi dünyanın güney yönünü ifade etmek için kullanmıştır. Nitekim Türklerin güneyde yer alan denize “Kızıldeniz” demesinin temelinde bu anlayış yatmaktadır. Benzer şekilde, Çin imparatorluğunu kuşatan Mete Han, Türk atlı birliklerinin Çin ordusunun etrafında

beyaz atlar batı, mavi (kır) atlar doğu, siyah atlar kuzey ve “kırmızı” (doru yahut al) atlar ise güney yönünde yer alacak şekilde konuşlanmalarını istemiştir (Ögel, 1991, s. 177).

Türklerde “al”, kutsal ve tanrısaldır. Türklerin eski inanç sistemlerinden Şamanizm’de *Al ruhu* ya da *Al ateş* adıyla bilinen bir ateş tanrısına yahut koruyucu bir ruha inanılırdı. *Al ruhu*, tarih öncesi devirlerde tasavvur edilenin aksine kötü bir ruh olarak görülmemiştir. O, Türk inanışlarında kuvvetli ve hami (koruyucu) tanrılardan biri olmuştur (İnan, 1998, s. 263). Bu inanış doğrultusunda, “Oğuz Türkmen boyları börk adı verilen şapkalarının tepe kısmında Tek tanrı ve Gök tanrı inancına bağlı olarak “al” rengi kullanmışlardır” (Küçük, 2010, s. 199). Türklerin çağlar boyunca *al bayrak* kullanımının *ateş kültüyle* şüphesiz bir ilişkisi vardır. Zira Kazak ve Kırgız Türkleri “bayrak” yerine “yalav” sözcüğünü kullanırlardı ki bu sözcüğün aslı “alav=alev”dir (Genç, 2009, s. 19). Eski Türklerin şaman ayinlerinde ruhlar şerefine bayrak dikilirdi. *Al ruhun* koruyucu olduğuna inanıldığı dönemde onun şerefine dikilen bayrağın rengi, ateş rengine yakın bir renktir (İnan, 1998, s. 265). Çağlar boyunca Türk devlet bayraklarında “al” rengin tercih edilmesinin temelinde bu inanış yatmaktadır. “Al” renk mukaddes sayıldığından Türk halkı *kırmızı bayrak* yerine *al bayrak*, *kırmızı kan* yerine ise *al kan* demektedir. Rusların eski destanlarından olan *İgor Destanı*’nda (*Слово о полку Игореве*) Kıpçak Türklerinin bayraklarının “kızıl” renkli olduğundan bahsedilir (İnan, 1966).

Türklerde “al” hakanlık ve saltanatın rengidir. Eski Türklerde ve Osmanlı Dönemi devlet teşkilatında hükümdarlığın sembolü olarak *al damga/tuğra* kullanılmıştır. Oğuz Türklerinde “damga” sözcüğü yerine “tuğra” kullanılırdı ve rengi aynı şekilde “al” renktir (Ögel, 1991, s. 403). Uygur harfli Oğuz Destanı’nda Oğuz Han’a insanüstü özellikler atfedilir. Bu destana göre Oğuz Kağan’ın gözlerinin rengi “al”dır. Kaşgarlı Mahmud’a göre “al” renk bu metinde “uğurlu” anlamındadır (Ögel, 1991, s. 404). Bazı rivayetlere göre, Oğuz Kağan’ın ağzının ateş gibi “kızıl”, gözlerinin ela (“al”) renkte olduğu söylenmiştir. Oğuz Kağan’ın gözlerinin ela ya da bazı kaynaklarca “al” olması onun bahadırılığının ve yiğitliğinin bir göstergesidir (Öztürk, 2015, s. 82). Göktürklerde, Uygurlarda ve Moğol Türklerinde hakanlık simgesi olarak “al” renkli kaftan ya da cübbe giyilerek tahta çıkılırdı (Ögel, 1991, s. 401). Karahanlı ve Selçuklu hükümdarlarının bayrakları, tuğları, saltanat şemsiyeleri, otağları ve giydikleri çizmeler “kırmızı” ve sarı renktedirler. Bu sebeple Türk tarihinde “al” (“kırmızı”) renk benimsenip hakanlığın ve saltanatın rengi olarak kabul edilmiştir (Koca, 2002, s. 55).

Türklerde “al” ve “kırmızı” düğünün, ergenliğin, muradın, kızılığın ve gerdeğin rengidir. Dede Korkut’ta gerdeğin ve gerdek elbisesinin rengi “kırmızı”, gelinliğin sembolü ise “al” duvaktır (Ögel, 1991, s. 409). Eski Türklerde görülen “al” kaftan giyme geleneği halk arasında devam ettirilmiş, düğün törenlerinde geline ve güveyine giydirilmiştir (Genç, 2009, s. 19). Bu bütün Türkler için geçerlidir. Gelin alınırken kızın babası şal ve kuşağını güveyiye sarar ve böylece babalık velayetini güveye bırakmış olur. Güveyi de düğünde bunları üzerinde taşır (Öztürk, 2015, s. 258). Eski dönemlerde ergenlik “al” kaftan giyme âdetinin yerini bugün Anadolu’da “kırmızı” kuşak bağlama geleneği almıştır. Günümüzde gelinlerin beline “kırmızı” kuşak bağlanması ve başına “al” duvak örtülmesi Türklerde “kırmızı”nın bir ergenlik sembolü olduğunu gösterir (Ögel, 1991, s. 275). Gelin kuşağı olarak da bilinen bu pratik, genç kızlıktan kadınlığa geçiş anlamına gelmektedir. Bekâret ve gayret kemeri 4-5 cm kalınlığında “al” renkli bir şerittir (Tuna, 2006, s. 154). Gelin adayı evden alınırken babası ve ağabeyi tarafından salavat ve tekbir getirilerek kendisine bekâretin ve gayretin sembolü olarak “kırmızı” kuşak bağlanır. İlk

çocuk dünyaya gelinceye kadar bu “kırmızı” kemer saklanır. İlk çocuk oğlan olursa bir parçası omzuna dikilir (Altunel, 1995).

Doğum öncesinde bekâretle ilişkilendirilen bir renk olan “kırmızı” aynı zamanda doğumun kendisiyle de ilgilidir (Koca, 2010, s. 79). Bugün hem Anadolu topraklarında hem de diğer coğrafyalarda yaşayan Türklerde doğumla ilgili yaygın bir albastı/alkanısı inancı vardır.

TDK’nin sözlüğünde “albastı” şu şekilde tanımlanır: “Doğum sırasında temizliğe dikkat edilmemesi yüzünden lohusanın tutulduğu ateşli hastalık, lohusa humması, albasma”. Türk halkı inanmalarına göre yeni doğum yapmış kadınlara görünen, onların korkmasına, hasta olmasına, hatta ölmelerine sebep olan kötü bir ruh yahut cin vardır. Bu ruhun yeni doğmuş bebeklere de zarar verdiğine inanılır (Çevirme ve Sayan, 2005, s. 68). Türk dünyasında bu ruh değişik adlarla anılmasına rağmen loğusa kadınlara musallat olma şekli bakımından Kırgız, Kazak, Özbek, Azerî, Kerkük, Balkan, Kıbrıs ve Anadolu Türklerinde tüm teferruatıyla birlikte benzer özelliklere sahiptir (Artun, 2005, s. 167). Lohusa kadını ve bebeğini albastının basmasından korumak amacıyla hastanın başına bir “al” (“kırmızı”) ipek başörtü bağlanır. İnanışa göre bu kötü ruh, “kırmızı” renkten hoşlanmadığından dolayı lohusa kadına yaklaşmaz (Öztürk, 2015, s. 260).

Türk kavimlerinde “kırmızı” (“kızıl”) rengin sembolü ve benzeri kandı. Göktürk Yazıtları’ndan Tonyukuk Anıtı’nda, “*Onun kanını döktü.*” ifadesi “*Kızıl kanın tökti.*” sözleriyle karşılanıyordu. Dede Korkut’ta bile *kırmızı yanaklı* demek yerine “*Kar üzerine kan tammış (damlamış) yanaklım.*” denilirdi. XI. yüzyıldaki kaynaklarda verilen örneklerde “*Boynundan su gibi kan aktı.*” yerine “*Kızıl aktı.*” demek yeterliydi. Anadolu topraklarında ise *burun kanı* sözü, açık tondaki bir “kırmızı” rengi anlatmak için kullanılırdı (Ögel, 1991, s. 417). Türklerin en eski yazılı eserlerinden olan Orhun Yazıtları’nda kan tasvir edilirken “kızıl” renk kullanılırdı (Kuyumcu, 2020, s. 528). Dede Korkut Hikâyeleri’nde, Kuzey ve Altay Türk masallarında ve Kutadgu Bilig’de kanın kızılığında bahsedilir (Ögel, 1991, s. 417). Bu bağlamda Türkler için kan; gücün, iktidarın, egemenliğin, hâkimiyetin ve devlet kurmanın sembolüdür (Bayat, 1993, s. 14). Kan ile ilişkilendirilen “kırmızı”, Türkler için aynı zamanda şehitliğin simgesi olmuştur (Kalafat, 2012, s. 73). Türklerde *al bayrak* ifadesiyle şehit düşmüş askerlerin kanıyla boyanmış şanlı Türk bayrağı kastedilir. “Kırmızı” (“kızıl”), Türk milletinin ruhunda kahramanlık, şeref, haysiyetli bir hayat sürme cehti, azamet ve şanlı bir toplum olma eğilimi gibi duygular meydana getirir (Yalman ve Aktaş, 2006, s. 196). “Kırmızı” (“kızıl”), insan psikolojisi ve fizyolojisi üzerinde yarattığı güçlü etkiden dolayı bazen de kızgınlık, öfke, şiddet, taşkınlık gibi olumsuz duyguların ifadesidir. Kanın rengi olan “kırmızı”, gaddar ve şeytansı bir savaşçıyı çağırıştır. “Kırmızı”, nezakete gerek duymaksızın davranan vahşiliği, güçlü olmayı, erkekliliği, mertliği, canlılığı ve dinamizmi sembolize eder (Öztürk, 2015, s. 42). Türkçe *kızıl (kızılca)kıyamet kop(ar)mak, gözüne kan bürümek* ve *al kanlara boyanmak* ifadelerdeki “kızıl” ve “al” bu anlamdadırlar (Topçu, 2001, s. 136).

Türk düşüncesinde ağzın, yüzün ve yanağın kızılığ ve allığı iyiye ve güzelliğe işarettir (Ögel, 1991, s. 421). Türk halk edebiyatında “kırmızı” renk, yanak, yüz, kan, gül ve taş sözcükleriyle birlikte kullanılır (Rayman, 1996, s. 14). Kırgız ve Altay Türkleri’nde genç kızların rengi “kızıl”dır. Kırgızlarda güzel ve evlenmeye hazır kızlara *kızılı kızıl alı al* denirken, Anadolu’da bu ifade *alı al moru mor* şeklinde kullanılır (Toktonaliyeva, 2017, s. 921). Türkçede geçen *alı alma, moru moruna* deyiminde “al” renk; güzelliğin, sağlığın ve canlılığın sembolü olmuştur.

Türk inanışlarında kutsal olan “al”, ateşin rengidir. “Al” rengin, kutsal sayılan güneş, ateş, ışık ve ısı ile ilişkisi olabilir (Ekici, 2016, s.104). Bu bağlamda, Türklerin eski inançlarında *Al Ruh* yahut *Al Ateş* adında bir ateş tanrısının ya da koruyucu bir ruhun varlığından bahsedilir (İnan, 1998, s. 263). Türk kültür hayatında “al” rengin ateş kültürüyle ilişkili olduğunu gösteren bazı inanç ve uygulamalar mevcuttur. Yukarıda bahsettiğimiz gibi Anadolu coğrafyasında *Alkarısı* ve *Albastı* hastalığı olarak bilinen bir ruhun loğusa kadınlara musallat olduğuna inanılır. Söz konusu ruh, “kırmızı” renkten korktuğu için loğusa kadın yataktayken başına beyaz yaşmak ve “kırmızı” tül bağlanır. “Kırmızı” altın takılır, loğusaya “kırmızı” şeker hediye edilir (İnan, 1998, s. 261). “Al” ile ateş kültü arasındaki münasebeti gösteren bir diğer uygulama ise *alaslama* merasimidir. Bu pratik, Orta ve Doğu Türklerinde ateşle temizleme ve kutsama olayıdır. Anadolu Türklerinde ise *alazlama* olarak zikredilen bu tedavi yönteminin tamamen eski inanç ve ateş kültürüyle sıkı bir bağının olduğu anlaşılmaktadır (İnan, 1998, s. 264). “Al” renk adının eski Türk inanç sistemi olan Gök Tanrı inancından kaynaklandığı açıktır ve bu renk, insan yaşamının vazgeçilmezi olan bütün unsurlarda ateşin sıcaklığı olan alevde, güneş ışığında ve kanda görülür (Ekici, 2016, s. 104).

“Kırmızı” renk; Türklerin dinî, millî ve halk bayramları ile törenlerinde tercih edilen bir renk olmuştur. Bulgar Türkleri İlyaz Gündönümü Yılbaşı Törenine (Nevruz Bayramı) “kızıl” yahut “kırmızı” derler. Orta Asya coğrafyasında yaşayan Türklerin *Kızıl Gül* ve *Lola (Kırmızı Lale)* adında törenleri vardır (Tacemen, 1995, s. 480-481). Türk kültür coğrafyalarında baharın gelişinin kutlandığı Nevruz bayramında daha çok sarı, kırmızı ve yeşil renkler tercih edilir. Bu renklerin canlılığın, coşkunun ve sevincin ifadesi olarak tercih edildiği söylenebilir.

Türklerde “kırmızı” (“kızıl”); savaşın, zaferin ve hâkimiyetin simgesi olmuştur. Türk mitolojisinde “Kızılelma” tasavvuru Türklerin hâkimiyet ve fetih anlayışının sembolüdür ve erişilmesi zor bir hedefi temsil eder (Şentürk, 2019, s. 131). “Kızılelma” ya da “altın küre” Türklerin dünya hakimiyeti idealinin bir simgesidir (Çoruhlu, 2002, s. 186). İslamiyet öncesi ve sonrası çağlarda Türk ve Osmanlı devletlerinde “kırmızı” renkteki flamaları ordunun içinde diğer renklerden daha üstün sayılmıştır (Ögel, 1991, s. 425). IX. yüzyılda bayrak sözünün yaygın olarak kullanıldığı ve bayrakların “kızıl” renkli kumaşlardan yapıldığı görülür (İnan, 1998, s. 300). *Dîvânü Lugâti’t-Türk*’te Oğuz Türklerinin bayraklarının “kızıl” renkte olduğu belirtilir: “*Ağdı kızıl bayrak, togdı kara toprak (kızıl bayrağı yükseldi, kara toprak toza kesti)*” dizelerinden “kızıl”ın Türklerde savaş bayrağı olarak kullanıldığı anlaşılır (Ögel, 1991, s. 425). Dünyada yedi farklı iklimin olduğuna ve her bir iklimin sahip olduğu özelliklerin toplumların yaratılışları üzerinde etkili olduğuna inanılır. Buna göre her iklimin kendine ait hükümdarı ve yıldızı vardır. Türklerin diyarı üçüncü iklimdir ve yıldızları da Merih’tir. Bu yıldızın rengi kırmızı olup özellikleri yiğitlik, hiddet, kuvvet ve savaştır (Yaltkaya, 1942, s. 412).

Eski Türk hakanları için belirli günlerde ateşler yakılır, ateşe kurbanlar verilir ve dualar okunurdu. Ateşten çıkan alevlerin renklerine göre bazı yorumlar yapılırdı. Eğer ateşin rengi yeşil olursa bereketli bir yağmurun yağacağına ve iyi mahsul olacağına, “kırmızı” olursa savaş çıkacağına, sarı çıkarsa hastalık ve salgın olacağına ve siyah olursa hükümdarın öleceğine ya da uzak bir sefere çıkacağına inanılırdı (İnan, 1966, s. 67).

Türk kültüründe ölüm ve defin törenlerinde “kırmızı” rengin kullanımına rastlanmaz. Türklerde belli dönemlere ve farklı coğrafyalara bağlı olarak gök, ak ve kara renkler matemi simgelemek amacıyla kullanılırdı. Ak renk yeryüzü tanrısı Ülgen’i, gök renk Gök Tanrı’yı ve kara renk ise yer altı tanrısı Erlik’i temsil ederdi (Öztürk, 2015, s. 261).

“Türk’ün gönlü aldadır.” sözü Türklerin giyim kuşam geleneğinde de kendini göstermiştir. Türkler giyim kuşamlarında genellikle kara, “kırmızı” ve sarı renkleri tercih etmişlerdir (Salman, 1998, s. 141). Türklerde düğünden öncesi ve sonrası yürütülen gelenekler ve pratiklerde “kırmızı” rengin kullanımı dikkat çeker. Gelin adayı kınada “kırmızı” renkli elbise giyer, düğün gününde ise beyaz gelinliğinin üzerine kırmızı kuşak bağlanır ve geline al duvak örtülür. Türk kızları özel günlerin dışındaki diğer günlerde de “kırmızı” elbiseler giyerlerdi. XI. yüzyılda derlenmiş bir Türk şiirine göre ağır başlı kızlar kırmızı elbise giyerlerdi. Türkmenler kızıl börk adında başlıklar takarlardı (Ögel, 1991, s. 420-423). Orta Asya’da Türk köylülerin çoğunlukla mavi, “kırmızı” ve yeşilin ağırlıkta olduğu kıyafetleri tercih ettikleri, aynı şekilde Hakas, Başkurt, Kırgız ve Azerî Türklerinin millî kıyafetlerinde de söz konusu renkleri kullandıkları görülür (Genç, 1997, s. 66-69). “Kırmızı” rengin Türk kültüründe bu denli geniş kullanım alanına sahip olması onun Türkler tarafından tarih boyunca ne kadar çok sevildiğinin ve sayıldığına bir nevi kanıttır.

Slavların İnanışları ile Halk Geleneklerinde “Kırmızı”

Slav kültüründe “kırmızı” renk her şeyden önce ateş ile ilişkilidir. Ateşin iki farklı yönü vardır; ateş bir yandan iyiliğin, diğer taraftan da kötülüğün temsilidir. Slavların en eski inanç sistemlerinden olan paganizmde ateşin insanlar ile tanrı arasında bir aracı olduğu düşünülürdü. Bundan dolayı ateş, dini ayin ve ibadetlerin vazgeçilmeziydi. Eski Ruslarda ateşin önünde dua yapılırdı ve büyü ritüellerinde alevin kötülükleri yok edecek güce sahip olduğuna inanılırdı. Bu yüzden, eski Ruslar yeni yılı ateş yakarak kutlardı. Bu pratikle birlikte kötülüklerin geçmişte kalacağına ve yeni yılın iyi ve güzel olan şeyleri getireceğine inanılırdı (Gmızina, 2008, s. 60). Slavların inanışları ile geleneklerinde kırmızının geniş kullanım alanına sahip olması onun ateş ve ışık kültüleriyle olan sıkı münasebetinden kaynaklanır.

Slav efsanelerinde geçen bazı sürüngenler, kuşlar ve sincaplar “kırmızı” renkle tasvir edilirdi. Slav mitlerinde uçabilen “kırmızı” renkli alev yılanından bahsedilir. Slavların mitik anlatılarında tarla ruhu olan *polevik* (полевик) isimli yaratık ateş “kırmızı” rengindedir ve insanlara kıvılcım saçar (Belova, 1995, s. 647). Rus etnograf olan A. Afanasyev’e göre “kırmızı” ateş sözcüğünden türemiştir ve parlak, ışık ve aydınlık kelimeleriyle eşanlamlıdır (Afanasyev, 1994, s. 73). Rus dilbilimci A. Potebnya ise “kırmızı”nın “güzel” anlamına karşılık geldiğini ve güneş ışığıyla ilişkili olduğunu savunur (Potebnya, 1989, s. 74).

Slavlarda da “kırmızı” kanın rengidir. Slavlarda kan; hayatın, sağlığın ve yaşam gücünün simgesidir. Destanlarda geçen güçlü ve kuvvetli kahramanlar kan (“kırmızı”) ile anlatılır. Burada kan ile güç sözcükleri eşanlamlıdır. Rusçada sıkça kullanılan *krov’ s molokom* (кровь с молоком) deyimiyse kişinin hayat dolu ve fizyolojik bakımdan güçlü, sağlıklı ve genç görüldüğüne vurgu yapar. Slavlara göre sağlıklı ve güçlü bir insanın kanının rengi “kırmızı”, hastanın ise koyu renklidir; gençlerin kanı sıcak yaşlılarınsa soğuktur (Gmızina, 2008, s. 59). Kanın rengi olarak “kırmızı”, kadınların ve erkeklerin hayatları için simgesel anlamlar taşır. Kadınlardan âdet ve doğum kanının gelmesi onların çocuk sahibi olabilecekleri anlamına geldiğinden dolayı kırmızı, doğumun ve yaşamın simgesi olarak kabul edilir. Erkekler ise vatanlarının özgürlüğü için kan dökerek savaşır. Bu sebeple erkek yaşamında “kırmızı” renk; gücün, savaşın ve zaferin rengidir (Gmızina, 2008, s. 62). Slavlar, toprak ve hayvan işlerindeki verimi artırmak, sağlıklı yaşamak, nazardan ve kötülüklerden korunmak ve yağmur yağdırmak için kurban ettikleri hayvanların kanını kullanır (Belova, 1995, s. 264). Hristiyanlıkta “kırmızı”, Hz. İsa’nın insanların kurtuluşu

için döktüğü kanları simgeler. Nitekim bu olay onun insanlara olan sevgisini gösterir (Bazıma, 2005, s. 13).

Slavların düğün geleneklerinde “kırmızı” rengin kullanımıyla çeşitli mesajlar verilmek istenir. Gelinin başörtüsünün üstüne “kırmızı” duvak ve pelerin takılır (Sırbistan). Düğünlerde alınan gelin halısının rengi “kırmızı”, damadınki ise yeşil renklidir (Bulgaristan). Beyaz başörtüsü takan ve “kırmızı” eteğini giyen kayınvalide elinde tepsiyle evin çevresinde dolaşarak gelen misafirlere şeker ve tahıl dağıtır (Sırbistan). Düğün sonrası pişirilen haşlanmış tavuk ya da çiğ tavuk “kırmızı” kâğıda sarılarak kayınpederin evine götürülür (Ukrayna) (Belova, 1995, s. 647-648). Eski Slavlarda “kırmızı” renk cümbüşü yaşanırdı. Düğünde gelinin giydiği “kırmızı” etek ve “kırmızı” kürkü simgesel anlam taşırdı. Slav dünyasında XVIII. ve XIX. yüzyıllarda damada renkli kaftan giydirilirdi. Bu gelenek XX. asrın başlarına kadar Ukrayna’da devam etti (Maslova, 1984, s. 41). Gelinin düğünden önce ve düğünden sonra giydiği kıyafetler farklılık gösterirdi. Düğünlerinde gelinin saçına düğün tacı takılırdı. Bu düğün tacı takıldıktan önce ve sonra gelinlerin kıyafetleri oldukça farklı bir görünüm kazanırdı ve bununla birlikte farklı mesajlar verilmek istenirdi. Daha çok hüznün hâkim olduğu düğünün ilk kısmında gelin beyaz renkli bir elbise giyerdi ve kendisine düğün tacı takılırdı. Daha sonrasında ise gelin beyaz elbisesinin yerine Rusların millî kıyafetlerinden olan ve farklı renkleri üzerinde barındıran *ponöva* (*понёва*) ya da “kırmızı” *sarafan* (*сарафан*) giyerdi. Daha coşkulu ve eğlenceli geçen düğünün ikinci bölümünde ise “kırmızı” renk daha hâkimdi. Gelinin “kırmızı” renkli eteği ve kürkü ile çöpçatanın ve arkadaşının “kırmızı” kuşağı düğünün bu bölümde dikkat çeken elbiseler arasındaydı. Vyatka vilayetindeki düğünlerde gelinlerin “kırmızı” renkli duvak taktığı ve damatların ise kırmızı kaftan giydiği görülürdü (Rusya bölgesi). Düğüne gelen tüm misafirlerin yakasına kırmızı renkli kurdele takılırdı. Düğün âdetlerinden bir diğeri ise gelin ve damat namına *karavay* (*каравай*) adında düğün ekmeğinin hazırlanmasıydı. Söz konusu düğün ekmeği “kırmızı” kartopu çiçeğiyle süslenirdi. Düğünden sonra yapılan pratiklerde de “kırmızı” rengin simgesel kullanımı görülür. Düğünden sonraki gün gençler “kırmızı” kurdeleyle süslenmiş votka ile birlikte damadın kayınpederini ziyaret ederlerdi. Düğün bayraklarının rengi de “kırmızı”dır. Ukrayna’da düğünün ikinci gününde evin üstüne “kırmızı” renkli bir tekerlek asılırdı. Slavların düğün geleneklerinde “kırmızı” rengin simgesel bağlamda bu denli geniş kullanıma sahip olması kırmızının kanın rengi olması olarak algılanmasıyla açıklanır. Bu nedenlerdir ki Slav kültüründe sevginin, düğünün ve gerdek gecesinin rengi “kırmızı”dır (Mameyko, 1977, s. 115). Düğün sonrası yapılan pratiklerde “kırmızı” rengin başka bir rolü ise gelinin iffetini koruyup koruyamadığını simgelemesidir. Örneğin, Ukrayna’da gelin adayının gerdek gecesinden sonra iffetinin ilan edildiği ritüele *kırmızı düğün* (*червоне весілля*) denilirdi (Kiev). Beyaz Rusya’da gelinin iffetli olduğu anlaşıldıktan sonra düğünün ikinci gününde anne ve kayınvalide ellerinde “kırmızı” mendilin içinde bir ekmeğe taşırıldı (Mogilev bölgesi). Beyaz Rusya’da halk “kırmızı” kumaş parçalarıyla süslenmiş armonika ve tef çalgılarını çalarak şarkılar söylerdi ve gelinin yakınları “kırmızı” bayraklarla karşılanırdı (Gomel bölgesi). Gelinin ailesinin evinin kapısına “kırmızı” bayrak ya da “kırmızı” işlemeli bir havlu asılırdı. Gelinin iffetini koruduğunu göstermek için “kırmızı” bayrak asılırdı, evlerin kapılarına “kırmızı” bayrak bırakılırdı, genç çiftlere yakınları “kırmızı” kurdele salları ve çöpçatan etrafa “kırmızı” renkli yastık fırlatarak dans ederdi (Harkov ve Lugansk eyaletleri, Rusya). Bulgarlar böyle bir durumda gelinin ailesine ve düğüne katılanlara “kırmızı” renge boyanmış tatlı votka ikram ederlerdi (Bulgaristan). Batı Makedonya’da ise gerdek gecesi sonrası gelin “kırmızı” mendillerle süslenmiş iki sürahiyle birlikte suyun içinde yürürdü. İffetini korumuş olan geline gerdek gecesi “kırmızı” elma

yedirilirdi (Hont eyaleti, Slovakya). Gerdek sonrası gelinin bakire olmadığı anlaşılırsa düğünün rengi olan “kırmızı”nın yerini bu sefer beyaz alırdı. Bu durumda beyaz renk gelinin iffetini koruyamadığını simgelerdi. Gelinin iffetli olduğu anlaşılırsa köyün etrafında “kırmızı” kurdelelerle süslenmiş süpürgeyle dolaşılırdı. Aksi hâlde süpürgeyle süslenmesinde “kırmızı” yerine beyaz kullanılırdı (Nijny Novgorod, Rusya). Gelinin bakir olduğu doğrulanırsa erkekler şapkalarına “kırmızı” kurdele takarak köyde gezerlerdi, tersi durumlarda beyaz kurdele ile köyde dolaşırlardı (Altay bölgesi, Rusya). Gelinin baba evinin kapısına beyaz bayrak asılır ve gelinin koluna ise beyaz bir bilezik takılırdı (Gomel bölgesi, Beyaz Rusya). Slavlar benzer durumlarda bazen “kırmızı”nın yerine mavi, siyah veyahut sarı renkler de kullanırdı. Örneğin, gelinin iffet hususunda dürüst olmadığı anlaşılırsa “kırmızı” yerine siyah ve mavi bayraklar asılırdı (Yekaterinoslav ve Poltava eyaletleri, Rusya). İffetini koruyamayan gelinin bir dul gibi siyah bir elbiseyle evlenmesi gerekirdi (Polonya). Düğün atı, sarı ve mavi renkli kurdele ile süslenir ve gelinin annesinin kapısına sarı renkli çamur sürülürdü (Ukrayna), (Gura, 2011, s. 725-726).

İnsanları kötülükten ve nazardan koruduğuna inanan Güney Slavlar düğün törenlerinde “kırmızı” rengi kullanırdı. Örneğin, Bulgarlar gelini nazardan korumak için saçına “kırmızı” iplikler takardı; düğüne katılanların göğüs ya da şapkalarına “kırmızı” ve beyaz renkte iplikler takılırdı; düğün gününde gelin “kırmızı” bir elbise giyerdi. Bulgarların ve Makedonların düğün ağaçlarının süslemesinde “kırmızı” iplikler kullanılırdı (Gura, 2011, s. 726).

Sağlığın ve yaşamın sembolü olarak “kırmızı”, Slav toplumunun doğum ile ilgili inanışları ile geleneklerinde de kullanılır. Bir inanışa göre yeni doğan bir bebeğin ten renginin “al” (“kırmızı”) olması onun uzun ve sağlıklı bir hayat süreceğine işarettir. Yeni doğmuş bebeğin ten renginin “kırmızı” renkli ve sağlıklı olması için o yıkanırken suyun içine “kırmızı” renkli nesne ya da eşyalar konulurdu (Sırbistan). Bu dileklerin gerçekleşmesi için bazen de yeni doğmuş bebeğin yüzüne kan sürülürdü (Bulgaristan). “Kırmızı” rengin bebekleri kötülüklerden koruduğuna inanıldığından dolayı onların göbek kordonuna “kırmızı” kurdele bağlanırdı (Belova, 1995, s. 648).

Slavlar ölüm ve defin törenlerinde “kırmızı” renge özel anlam ve özellikler yüklemiştir. Slavlarda “kırmızı” renk uzun bir süre yas rengi olarak kabul gördü (Ukrayna). Defin törenlerinde “kırmızı” rengin kullanımıyla aslında ölen kişinin yeraltı dünyası (cehennem aleminin) tanrısına gönderilmesi simgelenir. Eski inanışlarda ateşe yüklenen misyon cenaze törenlerinde “kırmızı” renge verilir; o, ölen kişi ile öteki dünya arasında bir aracıdır (Gura, 2011, s. 69). Slavlarda “kırmızı” rengin ölen kişiyi öteki âlemde kötülükten koruduğuna inanılırdı. Bu inanç doğrultusunda ölen kişinin el ve ayaklarına “kırmızı” renkli bir bez bağlanırdı (Beyaz Rusya). Cesedin yanına “kırmızı” bir yün ipliği bırakılır ve ona küçük “kırmızı” renkli bir şapka giydirilirdi. Slavlarda “kırmızı” şapka yasın simgesidir (Sırbistan). Ölen genç kızların üstü “kırmızı”yla kapatılırdı. Tabut “kırmızı” renkli yün iplikle bağlanırdı (Beyaz Rusya). Cenazelerde öküzlerin boynuzları “kırmızı” renkli bezlerle süslenirdi. Ölüyle vedalaşan hamilelerin parmağına “kırmızı” renkli bir iplik bağlanırdı (Sırbistan). Ölü toprağa verildikten sonra “kırmızı” boyayla parmaklar ıslatılırdı. Kutsal Teslis bayramından önceki hafta boğulanları anmak için onların mezarlarında “kırmızı” renkli yumurta kırılırdı (Belova, 1995, s. 648).

Eski Slavların takvimlerinde “kırmızı” renkle işaretlenmiş günler, yılın en önemli ve en özel zaman dilimleri sayılırdı. Halk takviminde “kırmızı” renkle belirlenmiş olan günler, Hz. İsa'nın insanlığın kurtuluşu için acı çektiğine inanılan *Çile Haftasına* (*Страстная неделя/седмица*) denk gelirdi. İsmi kırmızıdan alan *kırmızı tepelik* (*красная горка*) adlı bayram baharın ve sevginin

günüdür. Bu bayramda düğün ve şenlikler yapılır, oyunlar oynanır ve türküler söylenirdi. Slav mitolojisinde geçen *güneş tanrısının* (*Ярило-Солнце*) “kırmızı” ve parlak renkte olup verimin, yaşamın ve baharın simgesi olduğuna inanılır (Çekulayeva, 2016, s. 641).

Slavların giyim kuşamında “kırmızı” renkli kıyafetler en zarif olanlarıydı. Bundan dolayı devlet geleneklerinde “kırmızı” renge ayrı bir önem verilirdi. Rus prenslerin giydikleri üniformalarındaki desenlerin renk seçimi çok dikkatli yapılır ve çoğunlukla “kırmızı” renk tercih edilirdi. Büyük kralların elbiseleri çoğunlukla *kırmızı çar cübbesi* (*багряница царская*) olarak tanımlanırdı. Eski devlet geleneğinde “kırmızı”, gücün ve iktidarın sembolüdür. Kralın düğününde yere “kırmızı” halı döşenirdi. Kralın tacı çoğu zaman temelinde değerli ve “kırmızı” renkli taşların yer aldığı haçlarla süslenirdi (Pçelov, 2010, s. 142). Eski Slavlarda “kırmızı” yalnızca devlet kademesinde kullanılan yüksek statünün rengi değildi. O aynı zamanda köyde ve kasabada yaşam süren köylünün sosyal hayatta ve bayramlarda tercih ettiği bir renkti (Gura, 2011, s. 61).

Slavlar, “kırmızı” rengin koruyucu ve iyileştirici bir unsur olduğuna inanırlar. Bu inanç doğrultusunda Slavlar nazar, hastalık ve kötü durumlarda “kırmızı” renkli eşya ya da bitkileri kullanırlar. Güney Slavlar çocuklarını nazardan korumak için onları içinde “kırmızı” taş bulunan suda yıkarlar; kızların bilek ve boyunlarına “kırmızı” mercan taşı takılar asarlar. Ruslar el ve bacaklarında üç kez düğümlenmiş “kırmızı” renkli iplik taşırırlar. Sırlar nazardan korusun diye kadınların şapkalarına “kırmızı” rengi yerleştirirler. Hastalıklarda “kırmızı” renkli bileklik ilaç ve muskanın işini görür. Anneler çocuklarının sağlıklı olması ve hastalıklara karşı korunması amacıyla onların sağ koluna “kırmızı” bileklik bağlarlar (Bulgaristan). Slavlar hasat döneminde artan eklem ağrılarından kurtulmak için ellerine “kırmızı” ip, yün ve çizgili bezler sararlar (Polesye bölgesi, Ukrayna). Sıtma hastalığından korunmak için Slavlar bileklerine “kırmızı” bileklik takarlar (Kratova bölgesi, Makedonya). Fayda sağlaması adına epilepsi hastalarının el ve kolları çapraz şekilde “kırmızı” renkli ipe bağlanır (Dragočevo bölgesi, Sırbistan). Veba hastalığını defetmek için köyün girişine “kırmızı” renkli tüller asılır ve ateş yakılır (Zakarpatya bölgesi, Ukrayna). Slavlarda “kırmızı” renkli eşyaların insanı yılan, kurt, fare, böcek ve köstebek gibi tehlikeli hayvanlardan koruduğuna inanılır. Yılan ısırığının iyileşmesi için “kırmızı” renkli taşlar kullanılır (Dolensko bölgesi, Slovenya). Yılanın insanı ısırıldığı bölge “kırmızı” renkli bir bezle kapatılır (Bulgaristan) (Belova, 1995, s. 648-649). Korkunç görünen yağmur bulutlarını dağıtmak için çıplak yaşlı bir kadın sokağa mum, elek ve “kırmızı” renkli Paskalya yumurtası atar (Bulgaristan). Yağmuru durdurmak amacıyla solucan “kırmızı” iplikle bağlanır (Sırbistan). (Belova, 1995, s. 649). “Kırmızı” rengin kötü ruhları ve olumsuz hava şartlarını önlediğine inanılır (Çekulayeva, 2016, s. 641).

Slavlar “kırmızı” rengin lohusa kadını ve bebeğini kötü ruhlardan koruduğuna inandıkları için onu bazı patiklerde kullanırlar. Örneğin, kötü ruhları kovmak için lohusa kadının odasının girişine ve bebeğin beşiğine “kırmızı” renkli bir örtü asılır (Ohrid bölgesi, Makedonya); bu bazen “kırmızı” soğan olur (Belovar bölgesi, Hırvatistan) bazen de “kırmızı” örtü asılır (Kiev ve Polesye bölgesi, Ukrayna) (Belova, 1995, s. 649).

Slav mitolojisinde geçen bazı kişi ve karakterler “kırmızı” renkle ilişkilendirilir. Örneğin, ev ruhu olan ve ahırda yaşayan *dvorovoy* (*дворовой*) isimli yaratığın “kırmızı” renkli şişman bir yılan olduğu söylenir (Rusya). Bahçe ve kilerde yaşayan *zmey-dengonosets* (*змея-деньгоносец*) adlı yılanın “kırmızı” kuyruğu olduğu anlatılır. Kötü ruhlar olarak bilinen *zaveşeritsı*’nın (*завещерицы*) soluk “kırmızı” renge sahip kelebek görüntüsüyle geceleri çocukların kanını içtiğine inanılır. Salgın hastalıklar “kırmızı” renkli bulut şeklinde tasvir edilir (Padolya bölgesi,

Ukrayna). Yollarda ve ormanlarda gezinen *şulikuni* (*шуликунь*) isimli yaratıkların, cadıların ve iblislerin gözleri “kırmızı” renklidir. Cadılar ile su perisi olan *rusalka*’nın (*русалка*) dişlerinin rengi “kırmızı”dır. Evin koruyucu ruhu olduğuna inanılan *domovoy*’un (*домовой*), ormanların koruyucu iyisi olan *leşî*’nin (*леший*) ve su perisi *rusalka*’nın (*русалка*) saçlarının rengi “kırmızı”dır (Rusya). Söz konusu mitolojik karakterler “kırmızı” renkli şapka (kalpak) takarlar (Belova, 1995, s. 649). Nitekim Slav mitlerinde yeraltı dünyasının temsilcilerinden olan şeytani güçler “kırmızı” renkli eşya ve nesnelere ifade edilir: *Kırmızı şapka*, *kırmızı kanat* ve *kırmızı çizme* gibi. Örneğin, mitik anlatılarda *domovoy* (*домовой*) “kırmızı” şapkasıyla, su iyisi olan *vodyanoy* (*водяной*) ise kırmızı gömleğiyle geçer (Gura, 2011, s. 70). Doğu Slavlarda *krasnaya devitsa* (*красная девица*) isimli mitolojik karakter “kırmızı” renkle tasvir edilir. Fakat burada geçen *krasnuy* (*красный*) sözcüğü “kırmızı” değil “güzel” anlamındadır. Bu mitolojik karakterlerin eşyaları da “kırmızı”yla ifade edilir: *Kırmızı yün*, *kırmızı süpürge* ve *kırmızı şapka vb.* (Belova, 1995, s. 650).

Falda görülen “kırmızı” kuşak doğuma işarettir: Gökkuşağında “kırmızı” rengin daha hâkim olması gelecek yılda sağlık ve zenginliğe işarettir (Sırbistan) (Belova, 1995, s. 650). Slav halk masallarında kahramanların yüzleri “kırmızı” renkle betimlenir. “Kırmızı” burada sağlığın ve gücün simgesidir. Masallarda kahramanların elbiseleri, ayakkabıları, şapkaları ve değerli eşyaları “kırmızı” renkle anlatılır. Rus masallarında geçen “kırmızı”, kan, güç ve iktidarın rengidir. Masallarda “kırmızı” ve “altın” renklerinin birlikte anlatıldığı ifadeler sıcaklığı, ihtişamı, lüksü, gücü, zenginliği ve refahı simgeler. Slav masallarında geçen “*kırmızı*” *çiçek* (*аленький цветочек*) ve “*kırmızı*” *gül* (*роза алая*) ifadeleriyle kana, sevginin gücüne ve yaşamın tüm nimetlerine olan tutku dile getirilir (Bogatireva, 2016).

Ruslarda ve genel olarak Slavlarda en çok sevilen eşya, nesne ve olaylar “kırmızı”yla ifade edilir. Tarlalar, tepeler, kıyıları, köyler, avlular, pencereler “kırmızı” renkle adlandırılır. En yüksek kalitede olan ve değerli görülen eşyalar “kırmızı”yla anlatılır: *Kırmızı ürün* (*красный товар*), *kırmızı balık* (*красная рыба*) ve *kırmızı av* (*красная дичь*) vb. Saygı duyulan, sevilen ve en değerli görülen şeyler “kırmızı” renkle dile getirilir: *kırmızı yer* (*красное место*), *kırmızı köşe* (*красный угол*), *kızıl meydan* (*красная площадь*), *kırmızı mühür/damga* (*красная печать*) ve *kırmızı kitap* (*красная книга*) vb. Yaşamaya değer, sevinç ve huzur dolu olan bir hayat “kırmızı” renkle ifade edilir (Gura, 2011, s. 60). Görüldüğü gibi Slav kültür hayatında en önemli, en değerli ve en güzel olduğu kabul edilen eşya yahut unsurlar, “kırmızı” renkle ifade edilir. Şıklığın, zarafetin ve güzelliğin simgesi olarak “kırmızı” renk, düğünlerde ve bayramlarda genç kızların elbise tercihlerinde açıkça görülür. Bu sebeple “kırmızı” renk, Slav halkının giyim kuşam geleneğinde şıklığın, zarafetin ve güzelliğin bir göstergesi olarak kabul edilir.

Çarlık Rusya’sı Dönemi’nde yaşanan siyasi gelişmeler sonrası Rus halkının “kırmızı” renge olan bakış açısında bazı değişiklikler meydana gelir. Çarlık hükümetine karşı isyan eden halkın özgürlük ve devrim hareketinde kullandığı en dikkat çekici sembollerden birisi de “kırmızı”dır. Dönemin siyasi ve ekonomik gelişmeleri neticesinde geleneksel kültür hayatından uzaklaşmaya başlayan Ruslar, “kırmızı” renge yeni simgesel anlamlar yükler; “kırmızı” emeğin, gücün, gerilimin, savaşın, çatışmanın, trajedinin, acımasızlığın, nefretin, öfkenin, acının ve tutkunun rengi olarak algılanmaya başlanır (Kuznetsov, 2004, s. 380). Rus ressam Kuz’ma Sergeyeviç’in 1912 yılında çizmiş olduğu *Kızıl Bir Atın Şahlanışı* (*Купание Красного Коня*) adlı resimde olan at figürü, devrimin de sembolüdür. Yazar ve şair olan Andrey Bely’e göre “kırmızı”, Rusya’yı mahveden kaosun rengidir (Novikova ve Nudeviava, 2011, s. 55). Sovyetler

Dönemi’nde “kırmızı”, askerî üniformalardaki kıdem ve rütbe işaretlerinde de kullanılırdı. Rus bilim insanı K. Timirzayev, “kırmızı”nın yeryüzüne ölümü yerine yaşamı, insanlığa iyilik ve barışı getirdiğini söylemiştir (Kuznetsov, 2004, s. 378). Sovyetler Birliği’nde hem devlet hem halk bünyesinde hâkim olan ideoloji sosyalizmdi. Bu nedenle “kırmızı” direnişin, sol hareketin ve komünizmin de simgesi olmuştur. Dönemin ana fikir akımının izlerini taşıyan Kızıl Ordu (красная армия) kızıl bayrak, (красное знамя), kızıl donanma (красный флот), kızıl muhafızlar (красная гвардия), kızıl yıldız (красная звезда) vb. ifadelerde “kırmızı” rengin söz konusu sembolik anlamları görülür. (Tihonov, 2007, s. 46). Bu bağlamda, “kırmızı” rengin, işçi sınıfının burjuva hükümetine karşı başlattığı toplumsal hareket sürecinde ve daha sonra kurulan Sovyetler Birliği Dönemi’nde gösterilen mücadelenin simgesi olarak toplum içinde birleştirici rol oynadığı söylenebilir.

Türklerin ve Slavların “Kırmızı” Renk Özelinde Benzer Yönleri ve Sebepleri

Araştırma neticesinde Türk ve Slav kültür tarihinde “kırmızı” rengin sembolik anlam ve özelliklerinin çoğunlukla örtüştüğü tespit edilmiştir. Her iki kültürde ateşin rengi olan “kırmızı” sağlığın, yaşamın, canlılığın, baharın ve bayramın simgesidir. Ateş ile ilişkilendirilen “kırmızı” rengin koruyucu bir güç olduğuna inanılmıştır. Kanın rengi olarak “kırmızı” hem Türklerde hem de Slavlarda bayrağın, saltanatın, savaşın, hakimiyetin, doğumun, düğünün, kızılığın, gerdeğin vb. ifadesi olmuştur. Türklerin ve Slavların fikir dünyasında “kırmızı” renk; iyiliğe, güzelliğe ve zarafete işarettir. Böylelikle Türk ve Slav tarihinde hem devlet hem de sosyal hayatında giyim ve kuşamanın rengi de “kırmızı” olmuştur.

Türk ve Slav tarihinde “kırmızı” renk, devlet geleneğinde özellikle hükümdarı ve saltanatı temsil eden bayrak gibi hakimiyetin göstergesi olarak kabul edilen unsurlarda, savaşla ilgili uygulamalarda; düğün, evlilik, doğum gibi halk geleneklerinde; bayram ve merasimlerde, mitolojik, kozmogonik, dini ve halk inanmalarında sembolik bir değer olarak kabul edilmiş ve hayatın neredeyse tüm alanlarında farklı anlam, imaj ve görevlerde kullanılmıştır.

Söz konusu toplumların kültüründe “kırmızı” rengin bu denli benzer sembolik anlam ve özelliklerinin olmasının temelinde Türklerin ve Slavların tabiatın yaratılışı ile ilgili görüşleri ve bunlarla sıkı sıkıya bağlı olan mitolojik düşünceleri ile en eski inanç sistemleri yatmakta olduğu kanısındayız. Toplumların kültür dokusunda renklerin yüklendikleri muhtelif anlamların tamamı kültürle ilişkilidir. Çağlar boyunca göçebe yaşamış Türkler ile Slavların ataları siyasi, ticari, dinî ve coğrafi gelişmelerden dolayı yer değiştirmiş ve yolları kesişmiştir. Bu dönemlerde askerî, ekonomik, kültürel ve sosyal açılardan ilişki kuran iki toplum birbirlerinin kültürünü ve dilini etkilemişlerdir. Bu açıdan bakılırsa Türk ve Slav dünyasında “kırmızı” renkle ilgili inanışların ve geleneklerin benzerlik göstermesi söz konusu sebeplerden kaynaklandığı fikri akıllara gelmektedir.

Sonuç

Bu çalışmada, birbirinden farklı kültür dokusuna sahip olan Türk ve Slav toplumlarının inanışları ile halk geleneklerinde “kırmızı” renge yüklenen sembolik anlam ve özelliklerin neler olduğu tarihî kaynaklar ve inceleme eserleri taranarak ortaya konuldu.

Araştırma neticesinde Türk inanışlarında ve geleneklerinde “kırmızı” (“al” ve “kızıl”) renge yüklenen sembolik anlam ve özellikler şunlardır:

1. “Kızıl”, güneyin sembolüdür.

2. “Al”, ateşin rengidir ve kutsaldır. “Al”, kuvvetli ve koruyucudur. Bayrağın rengi “al” (“kızıl”) renktir. İslam sonrası Türklerde “al” renge olan bakış açısında ufak bir değişim görülür; ismini “al” renkten alan alkarısı (albastı) isimli kötü bir ruhun ya da cinin olduğuna inanılır. Bu ruh insanlar için oldukça zararlıdır. Türklerde alaslama (alazlama) adıyla bilinen ve hastalıkların ateşle temizlendiği bir pratik vardır.

3. “Al”, hakanlık ve saltanatın rengidir. “Al”, Türk hükümdarların kıyafet tercihlerinde (al kaftan) ve devlet işlerinde (al damga) kullanılmıştır.

4. “Al” ve “kırmızı”, düğünün, gelinliğin, kızlığın ve gerdeğin rengidir; bugün Anadolu coğrafyasında gelinin beline “kırmızı” kuşak bağlama geleneği vardır. “Kırmızı” kuşak, genç kızlıktan kadınlığa geçişin sembolüdür.

5. Doğum öncesi ve sonrası uygulamalarda “kırmızı” rengin koruyucu olduğuna inanılır.

6. Kanın rengi “kırmızı”dır. Bu bağlamda, Türkler için “kırmızı” (kan); gücün, iktidarın, hâkimiyetin, egemenliğin ve fethin sembolüdür. “Al” renk, şehitliğin simgesidir.

7. Türkler öfke, kızgınlık, taşkınlık ve şiddet gibi uç duygu ve durumları “kızıl” ve “al” renk ile ifade etmişlerdir.

8. Türklerde yüzün ve yanağın allığı; utanma, çekinme ve mahcubiyetin ifadesidir.

9. “Kırmızı”, sağlığın, canlılığın ve güzelliğin sembolüdür.

10. Eskiden beri Türk kavimleri dini ve millî bayramları ile toplumsal uygulamalarında “kırmızı” sevincin, bereketin, bolluğun ve coşkunun rengidir.

11. Savaşın, hâkimiyetin ve zaferin rengi “kırmızı”dır (Kızılelma).

12. Türklerin giyim kuşamında en çok tercih ettikleri renklerden biri “kırmızı”dır.

Slav kültüründe “kırmızı” renge kazandırılan sembolik anlam ve özellikleri ise şöyledir:

1. “Kırmızı” ateşin ve ışığın rengidir; “kırmızı”, ateş sözcüğünden türeyip ışık, parlaklık ve aydınlık kavramlarıyla eşanlamlıdır.

2. “Kırmızı”, kanın rengidir. Bu bağlamda “kırmızı” hayatın, sağlığın ve yaşam gücünün simgesidir. Kadınlar için doğumun ve yeni yaşamın, erkekler içinse gücün, savaşın ve zaferin rengidir. Destanlarda kahramanların güçlü ve kuvvetli oluşu “kırmızı” (kan) ile anlatılır.

3. Eski inanç sisteminden kaynaklı “kırmızı” rengin insanları nazardan, kötülüklerden koruduğuna ve onların hastalıklarını iyileştirdiğine inanılır. Bu sebeple Slavların kültür hayatında “kırmızı” iplik, “kırmızı” kumaş ve “kırmızı” yumurta gibi eşyaların önemi büyüktür.

4. “Kırmızı”; sevginin, düğünün, bekâretin, gerdeğin rengidir. Düğün sonrası yapılan ritüellerde “kırmızı” renkle gelin adayının iffetini koruduğu ifade edilir.

5. Doğum pratiklerinde “kırmızı” sağlıklı ve uzun hayatın göstergesidir. Kehanetlerde ve fallarda “kırmızı” renk doğumun alametidir. Doğum sonrası lohusayı ve onun bebeğini kötülüklerden korumak için “kırmızı” renkli eşyalar kullanılır.

6. Eski Slavlarda yasın rengi “kırmızı”ydı. Defin törenlerinde “kırmızı” rengin ölü ile diğer dünya arasında bir aracı olduğuna ve “kırmızı”nın öleni öteki âlemin kötülüklerinden koruduğuna inanılırdı.

7. Eski Slavların takvim anlayışında en değerli günler “kırmızı” renkle işaretlenirdi.
8. Saltanatın rengi olarak “kırmızı” imparatorların ve prenslerin kıyafetlerinde kullanılırdı.
9. “Kırmızı”, toplumdaki yüksek statüsünün simgesiydi. Ayrıca “kırmızı”, halkın sosyal hayatta ve bayramlarda tercih ettiği renkti. Kadınların kıyafetlerinde tercih ettiği “kırmızı” renk Slavlarda zarafetin ve güzelliğin simgesidir.
10. Slav efsanelerinde geçen vahşi hayvanların (yılan, kurt vb.) tasvirinde “kırmızı” renk kullanılırdı.
11. Slav mitlerinde geçen kişi ve karakterler ve onların eşyaları “kırmızı” renkle ilişkilendirilirdi.
12. “Kızıl”, direnişin, sol hareketin, devrimin ve sosyalizmin rengidir.
13. En çok sevilen, saygı duyulan, nadir bulunan ve değerli görülen eşya ya da nesnelere “kırmızı” renkle ifade edilirdi.
14. Halk masallarında geçen kahramanların pozitif özelliklerine vurgu yapılırken “kırmızı” renk kullanılırdı.

Sonuç olarak bu çalışmayla “kırmızı” rengin tarihî seyir içinde iki toplumun inanışları ile halk geleneklerinde yüklendiği benzer ve farklı anlam ve özelliklerinin olduğu görüldü. Bu iki toplumun kültürlerinde “kırmızı” rengin anlam ve özelliklerinin çoğunlukla örtüştüğü fakat söz konusu rengin bu iki toplumların geleneklerinde farklı şekillerde uygulamaya tabi tutulduğu tespit edildi. Bu alanda yapılacak benzer çalışmalarla birbirinden farklı toplumların kültürel hayatlarında renklere yüklenen anlam, imaj ve özelliklerin incelenmesi daha ilginç ve önemli tespitlerin yapılmasını sağlayabilir.

Kaynaklar

- Afanasyev, A. N. (1994). *Poetiçeskiye vozzireniya slavyan na prirodu*. Moskva: İndrik Akademiyası.
- Akkaya, A. (2013). Alıp Manaş destanında renkler. *Tarih Okulu Dergisi*, 15, 527-544.
- Altunel, İ. (1995). Gevrekli Seydişehir / Konya kasabası düğünlerinde, gelin güvey motifi üzerine bazı tespitler. *III. Milletler Arası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi Bildirileri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Artun, E. (2005). *Türk halk bilimi*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Bayat, F. (1993). *Oğuz epik en'enesi ve Oğuz Kağan dastanı*. Sabah: Azerbaycan Elimler
- Bazıma, V. A. (2005). *Psihologiya tsveta: teoriya i praktika*. Moskva: Reç.
- Belova, O. V. (1995). *Krasny tsvet. Slavyanskiye drevnosti. Etnologiçeskiy slovar*. Tom II. Moskva: Mejdunarodniye otnoşeniya, 647-651.
- Bodur, F. (2006). Fotoğraf ve renk: fotoğraftaki renklerin iletilerin algılanmasındaki rolleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 77-86.
- Bogatireva, J. V. (2016). Simvolika krasnogo tsveta v narodnih skazkah. *Materialı II. Mejdunarodnoy konferentsii, posvyaşennoy godu literaturı v Rossii*, Moskovskiy institut televideniya i radioveşaniya “Ostankino”, 36-44.

- Çekulayeva, A. C. (2016). Semantika tsveta v kulture vostoçnih slavyan (na primere triadi osnovnih tsvetov «bely-krasny-çerniy»). *Minsk: Tsentri issledovaniy belorusskoy kultury*, 640-642.
- Çevirme, H. ve Sayan, A. (2005). Alkarısı inanmaları ve bilim. *Milli Folklor*, 17(65), 67-72.
- Çoruhlu, Y. (2002). *Türk mitolojisinin ana hatları*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Ekici, M. (2016). Türk kültüründe “al” renk. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 16(2), 103-107.
- Genç, R. (1997). *Türk inanışları ile millî geleneklerinde renkler ve sarı-kırmızı-yeşil*. Ankara: TDK Yayınları.
- Genç, R. (2009). *Türk inanışları ile milli geleneklerinde renkler ve sarı kırmızı yeşil*. Ankara: Ankara Kültür Merkezi.
- Gmızina, E. V. (2008). *Tsvet v kulture drevney Rusi: slovo i obraz*. Kirov: Vestnik Vyatskogo gosudarstvennogo universiteta.
- Gura A. V. (2011). *Brak i svadba v slavyanskoy narodnoy kulture: semantika i simbolika*. Moskva: İndrik.
- İnan, A. (1966). Tuğ-Bayrak (Sancak). *Türk Kültürü*, 46, 71-75.
- İnan, A. (1998) *Makaleler ve incelemeler 1. Cilt*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Kalafat, Y. (2012). *Türk halk inançlarında renkler*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Koca, S. (2002). *Eski Türklerde bayram ve festivaller*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Koca, S. (2010). Genel hatları ile kültür ve sembol ilişkisi. *SAÜ Fen Edebiyat Dergisi*, 12(2), 87-94.
- Kuyumcu, E. (2020). Renk kavramının Türkçedeki ifade özellikleri. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 7(1), 513-538.
- Kuznetsov, A. (2004). *Simvoli, svyatni i nagradi rossiskoy dervaji. çast I*. Moskva: Olma-Press.
- Küçük, S. (2010). Eski Türk kültüründe renk kavramı. *Bilig*, 54, 185-210.
- Mameyko, K. I. (1977). *Ukrainskiy narodnyy odyag*. Kiev: Naukova Dumka.
- Maslova, G. S. (1984). *Narodnaya odejda v vostoçnoslavyanskikh traditsionnih obıçayah i obryadah XIX – nacala – XX veka*. Moskva: Nauka.
- Novikova, O. V. ve Nudeviva, K. (2011). Semantika krasnogo tsveta v yazıkovoy kartine mira afrikanskih i vostoçnoslavyanskikh narodov. *Nauçnyy vestnik Voronejnogo gosudarstvennogo arhitekturno-stroitel'nogo universiteta*, 7(7), 51-57.
- Ögel, B. (1991). *Türk kültür tarihine giriş VI*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Öztürk, Ş. (2015). *Türk kültüründe renk kavramı ve renklerin maddi kültür unsurlarına yansımaları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Pçelov, Y. V. (2010). Simvolika regalii rossiskikh gosudarey: tsveta i çisla. *Vestnik RGGU*, 7, 140-154.
- Potebnya, A. A. (1989). *Slovo i mij*. Moskva: Pravda.
- Rayman, H. (2002). Nevrûz ve Türk kültüründe renkler. *Milli Folklor*, 53, 10-15.
- Salman, F. (1998). Tarihi Türk kumaşlarında desen ve renk anlayışı. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 4, 141-154.

- Şentürk, O. (2019). Hâkimiyetin sembolü: Kızılalma. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 123(242), 131-140.
- Tacemen, A. (1995). *Bulgaristan Türkleri inanışları veya Türk kimliği*. Ankara: Üçbilek matbaası.
- Tihonov, A. N. (2007). *Frazeologičeskiy Slovar' Russkogo Yazıka*. Moskva: Russkiy Yazık Media.
- Toktonaliyeva, K. (2017). Kırgız ve Altay dillerinde “kızıl” kelimesinin kullanım özellikleri. *Altay Toplulukları Sempozyumu: Aile ve Aile değerleri*. İstanbul: *Türk Dünyası Belediyeler Birliği Yayınları*.
- Topçu, N. (2001). Fransızca ve Türkçe renk isimleri içeren deyimlerin karşılaştırmalı incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 131-140.
- Tuna, S. T. (2006). Türk dünyasındaki düğünlerde koltuklama ve kırmızı kuşak bağlama geleneği. *Bilig*, 38, 149-160.
- Yalman, H. ve Aktaş, K. (2006). *Sözlerin ve renklerin gizemi*. İstanbul: Nesil yayınları.
- Yaltkaya, Ş. (1942). *Tarihte renk*. Türkiyat Mecmuası. İstanbul: Maarif Matbaası.
- İnternet kaynağı: <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 31.01.2022).

Extended Abstract

Colors (black, white, red, green, blue, etc.) come first among the elements that first attracted the attention and interest of people in history. Colors taken from nature and included in human life are used in almost all areas of social and cultural life; it is possible to find traces of colors in cosmology, mythology, religious beliefs and rituals, legends, epics, tales, beliefs, customs and traditions. Colors get rid of their original meanings in the cultural climate and gain new meanings and features, sometimes as symbols of goodness, auspiciousness, love and life, and sometimes evil, anger and death. In this way, colors replace abstract thoughts and concepts.

Throughout history, societies have perceived and interpreted colors differently depending on political, social and cultural developments. For this reason, the symbolic meanings of colors vary from culture to culture. The same feelings and thoughts are expressed in different colors. For instance, in many societies, as in Turkic and Slavic societies, the symbol of mourning and death is "black". However, in Japanese culture, the color of grief and death, contrary to what is known, is not "black", but "white". In Chinese traditional culture, the color "yellow" is sacred and is a symbol of respectability. Therefore, in the history of China, the symbol of the empire is "yellow". In Turkish thought, "yellow" is not a popular color. The color "yellow" has been the color of evil spirits, disasters, evil and disease in the Turks.

It is possible to mention the universality of colors as a symbolic value. In this regard, colors can be interpreted in similar ways in different cultures. For instance, in both Turkic and Slavic cultures, the "white" color is a symbol of good, cleanliness, happiness, and the black color is a symbol of evil, bad luck, pain, and death. As a matter of fact, colors can mean the same thing in different cultures and different things in the same culture. For this reason, the study of the meanings of colors in different and the same geographies is considerable for learning the perspective of societies on life and the perception of nature.

Turkic and Slavic societies have a long history and a unique culture. Despite the political, social and economic rapprochement that has been lasting for centuries, Turkish and Slavic societies have managed to remain different in terms of language, religion, race and culture. The idea that this difference may also have been reflected in the color traditions of Turkish and Slavic societies occurs. The color "red" is a cultural symbol in which human feelings and thoughts are expressed. To illustrate, such concepts as violence, anger, outburst, war, lust, power, aggression, and ambition are described in “red”. Throughout the historical process, Turks and Slavs have also preferred to express some abstract thoughts and concepts with a "red" color. In this study, the symbolic meanings and characteristics of the color "red" which have a deep-rooted and rich culture in Turkish and Slavic beliefs were investigated. Thus, it was tried to outline

what the red color means for the Turks and Slavs. To achieve the goal presented in this study, historical sources and review articles were used.

As a result of the examination, it has been determined that in Turkic beliefs and traditions, "red" is the symbol of the south as a compass direction, holiness, flag, fire, blood, reign, respect, love, wedding, maidenhood, adolescence, health, beauty, anger, power, conquest, war, victory, joy, plentifulness, abundance and enthusiasm. In Slavic Culture, "red" is the symbol of fire, light, blood, birth, health, long life, holiday, power, reign, war, victory, respect, love, wedding, maidenhood, grace, beauty, abundance, resistance, communism and freedom.

To summarize, the following conclusions can be drawn from the study; the red color associated with the fire cult has a protective feature in the beliefs of the Turks and a protective as well as a healing feature in the beliefs of the Slavs. "Red", the color of blood, is a symbol of beauty, good health and long life in Slavic folk traditions, while in Turkish traditions it is an indicator of health, vitality and beauty. It was found that the symbolic meanings of "red" mostly coincide in the given two cultures; however, there are differences in the practice of rituals and other practices related to the color "red".

The fact that almost no studies have been conducted in our country on the symbolic meanings of color names in the beliefs and traditions of Turkic and Slavic societies has created a serious gap in the field of folklore and semantics. Therefore, this study is a preliminary step for further research.